

ДОЛНОДУНАВСКИ ЛИМЕС

№13. COLONIA ULPŪA TRAIANA RATIARIA АРХЕОЛОГИЧЕСКО НАБЛЮДЕНИЕ НА ОБЕКТ „КАЛЕТО“ ДО С. АРЧАР, ОБЩИНА ДИМОВО, ОБЛАСТ ВИДИН

Красимира Лука

Спасителните действия на обект „Калето“ до с. Арчар (античната Colonia Ulpia Traiana Ratiaria), се проведеха от 21.10.2010 до 25.11.2010 г., в съответствие със заповед на Министъра на културата №РД 9К-0202/11.10.2010 г. за приемане в защитена площ на Община Димово и организиране условия за съхранение, опазване и експониране на движими културни ценности от територията на Рациария. Спасителните проучвания се проведеха под ръководството на Красимира Лука и в присъствието на Пламен Иванов – регионален инспектор за Район Северозападен в Главна дирекция „Инспекторат за опазване на културното наследство“ на МК. Финансовата подкрепа за тези действия беше осигурена от Общинска администрация – град Димово, както и от частни спонсори.

В рамките на спасителните проучвания на терена на античен обект Colonia Ulpia Traiana Ratiaria бяха предприети следните действия:

1. Подробен оглед на цялата територия, върху която се регистрират културни останки в м. „Калето“. Фотодокументиране и локализиране на движими и недвижими културни ценности.
2. Събиране и документиране на подемен археологически материал, съответно битова и строителна керамика, монети, метални находки и др.
3. Проверка състоянието на проучените до 1991 г. и консервирани архитектурни останки от укрепителната система и обществени сгради.
4. Засипване на иманярски изкопи и подравняване на терена в югоизточния сектор на м. „Калето“.
5. Документиране на епиграфски и архитектурни движими културни ценности.
6. Изнасяне от терен и експониране на движими културни ценности.

Огледът на територията на обект „Калето“ показва, че иманярската интервенция е засегнала площ, която покрива изцяло определените с протокол от 20.04.1994 г. граници и охранителна зона на обекта. Някои от иманярските изкопи достигат до дълбочина над 10 м и са разкрили останки от сгради и множество архитектурни детайли, които се наблюдават върху цялата площ на обекта. Бяха документиран местата на общо 38 движими културни ценности, между които богато украсени бази и капители, колони, корнизи, конструктивни елементи, части от надгробни паметници, саркофази и др.

В секторите, проучвани до 1991 г., консервираните останки не са засегнати от иманярска интервенция. Около тях незаконни изкопи обаче са разкрили още части от сгради и помещения, които задължително трябва да бъдат проучени чрез спасителни разкопки.

При обхождането на територията на обекта, както и от подравнителните действия в

Обр. 1. Colonia Ulpia Traiana Ratiaria.
Коринтски капители и йонийска база, разкрити в югоизточния сектор на „Калето“.

1

2

3

Обр. 2. *Colonia Ulpia Traiana Ratiaria*.
Надгробни латински надписи.

1

2

3

4

Обр. 3. *Colonia Ulpia Traiana Ratiaria*. Посветителни и надгробни латински надписи.

неговия югоизточен сектор, беше събран богат подемен археологически материал, включително строителна и битова керамика с печати на производителя, 70 броя монети, метални находки, части от подова настилка и стенописна украса. Обработката на този материал показва, че иманярската интервенция е достигнала и засегнала пластове от ранноримския период, включително и на места, за които предходните проучвания предполагат обитаване единствено през късната античност.

Подравняването на иманярските изкопи в югоизточния сектор на „Калето“ разкри останки от нелокализирана сграда (Сграда 1) с големи размери, както и впечатляващи архитектурни елементи – 3 броя коринтски капители и йонийска база.

Всички те имат ясни белези, типични за малоазийските школи. Принадлежат към една и съща строителна конструкция, която е съдържала пристенни стълбове или масивни пиластри, разположени по протежение на стената. Стилите особености датират новооткритите архитектурни елементи в къснохадрианово време (втората четвърт на II в). На базата на тези данни, новолокализираната сграда в югоизточния сектор на обекта може да бъде свързана с ранните (хадрианови) градежи в колонията, чиято декорация е била изпълнена от малоазийски каменоделци¹.

В процеса на спасителните действия беше формирана лапидарна експозиция, съставена от изнесените от територията на обекта и документираните на различни места в с. Арчар епиграфски (общо 7 броя) и архитектурни паметници. Епиграфската колекция съдържа 5 надгробни надписа (обр. 3 3-4; обр. 2), 2 посветителни (обр. 3 1-2)². От тях стават известни имената на още трима жреци на императорския култ (*augustales*) в колонията, удостоени с почетно членство в градския съвет на Рациария, с елински или източен произход, както и на двама ветерани, единият от които от VII Клавдиев легион (обр. 2 3), а другият от помощни войски (обр. 3 3). Единият от посветителните надписи съобщава за издигането на храм на Аполон (обр. 3 2)³.

Новооткритите латински надписи, както и архитектурни елементи, са красноречив при-

¹ Предварителният анализ на архитектурните елементи е извършен от гл. ас. д-р Здравко Димитров, НАИМ – БАН.

² Два от латинските надписи бяха регистрирани през 2009 г. (Лука 2009, 631, обр. 3).

³ Епиграфският материал се обработва от гл. ас. Ивайло Лозанов (СУ „Св. Климент Охридски“), на когото дължа тази предварителна информация.

мер за изключителното значение на Colonia Ulpia Traiana Ratiaria. Въпреки фаталните разрушения, нанесени на обекта вследствие иманярската дейност, неговите останки продължават да бъдат източник на богата научна информация. Пренебрегването на този обект в продължение на двадесет години има за последствие изключването на цял един район от научно обръщение. Негативите от липсата на информация за градската територия на Рациария личат много ясно от факта, че това е може би единственият район върху земите на бившата Римска империя, за която все още липсва представително изследване на епиграфските източници.

Литература

Лука 2009: К. Лука. Теренни обхождания на територията на Община Димово, Област Видин. – Археологически открития и разкопки през 2009 г. София, 2010, 629 – 631.

№14. АРХЕОЛОГИЧЕСКО ПРОУЧВАНЕ НА ОБЕКТ АНТИЧЕН КАСТЕЛ ДИМУМ ПРИ ГР. БЕЛЕНЕ

София Лазарова

Проучванията се проведеха от 30 юли до 21 август 2010 г. от екип в състав: С. Лазарова (РИМ – Плевен) – научен ръководител, В. Найденов (РИМ – Плевен) – зам. ръководител и доц. д-р Г. Кабакчиева (НАИМ – БАН) – научен консултант. Финансирането и работната ръка са осигурени от Община Белене.

През настоящия сезон продължиха изследванията на голямата обществена сграда – принципията, разположена в центъра на крепостта. Основните усилия бяха насочени към изясняване на нейния план и периоди на строителство, като работата се концентрира в разкриване на западната и северната стена на сградата.

Цялостно се проучи западната външна стена, която е с дължина 20,70 м. В центъра ѝ, на разстояние 7,40 м от двата ъгъла (северозападен и югозападен) се разкри парадния вход на принципията. Размерите на входа са: дължина – 3,10 (С – Ю), ширина – 1,45 м. Прагът му е изграден от три монолитни каменни блока.

Входното пространство е с тънка хоросанова замазка с жълтеникав цвят, положена върху по-големи ломени и речни камъни. И при двете страници на входа, както и по вътрешното лице на стената, личат следи от силен пожар.

На дълбочина 0,60 м от горната повърхност на зида, около входа и пред северния дял на стената се разкри участък с дължина 2 – 2,30 м от плътно трамбовани в жълта глинеста пръст дребни и средни ломени камъни и парчета строителна керамика, които най-вероятно маркират ходовото ниво на вътрешното пространство на сградата. Пак в този участък, на разстояние 1,90 м източно от вътрешното лице на западната стена и на 4,65 м южно от вътрешното лице на северната стена се проучи конструкция, свързана с устройството на вътрешното пространство на сградата пред парадния ѝ вход. Това е т. нар. от нас „стъпка“, която е с размери 1,95 (С – Ю) x 2,70 м (И – З). Нейните страни са успоредни на западната и на северната стена на сградата. След направения сондаж в югоизточния ѝ край се установи, че тя е стабилно фундирана в дълбочина на 2,20 – 2,25 м, на колкото са фундирани и основите на външните зидове. „Стъпката“ излиза на дълбочина 2,40 м от съвременното ниво. Тя е нивелирана с изключителна точност, като котите в четирите ѝ ъгъла имат разлика до 0,01 м. Горната ѝ повърхност е замазана с бял хоросан, нанесен на много тънък слой, така че отдолу прозират камъните. По нея се забелязват следи от горяло. Тя е била опожарена и разрушена до основи. Фундаментът ѝ е изграден от средни по големина ломени камъни, споени с жълто-бял песъчлив хоросан. Най-вероятно предназначение ѝ е било за монтиране на съоръжение, което е носело покривна конструкция. Предполагаме, че